

Az emberkereskedelem áldozatainak jogi helyzete Magyarországon
Krízisek és megoldások

Szerző: Szücsné dr. Németh-Csóka Tímea

Bevezető

*„Amikor elnyomunk másokat,
valójában magunkat nyomjuk el.
Emberi mivoltunk azon múlik, hogy
elismerjük mások emberi mivoltját.”*

*Desmond Tutu (1931)
Dél-Afrikai egyházi vezető, emberi jogi aktivista*

Az emberkereskedelem jelensége egy ősi időkre visszanyúló probléma, mely a jelen korban egyes álláspontok szerint a modern kori rabszolgaság megjelenési formája. Rendkívül jövedelmező, határokat nem ismerő, a mindennapi életben is előforduló valós bűncselekmény. Olyan generációkon átívelő szociális nehézségekből nyeri erejét, mint az iskolázatlanság, a szegénység, a munkanélküliség, egyenlőtlenség a munkaerő piacon, az olcsó munkaerő iránti kereslet és a hajléktalanság (kilátástalanság).¹

A személyi szabadságot és az emberi méltóságot egyaránt súlyosan sértő kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmény, melyet az anyagi és érzelmi függőségben tartás jellemez. Veszélyességét tovább növeli, hogy gyakran a szervezett bűnözés keretei között valósítják meg.

Az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés rögzíti az emberkereskedelem tilalmát.

„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 192.§-a szabályozza az emberkereskedelem és kényszermunka tényállását az alábbiak szerint:

„(1) Aki mást

a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad, átvesz, vagy

b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt, vagy másnak megszerez,

bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására

¹ De Coll Ágnes Ráhel – Tatár Erika: Az emberkereskedelem jelenlegi helyzete Magyarországon. Magyar Közlöny Kvk. Budapest, 2021. 7. o.
https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/admin/download/4/e2/d2000/_Az_emberkereskedelem%20jelenlegi_helyzete_Magyarorsz%C3%A1gon_.pdf (2024. 03.14.)

a) megtévesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, vagy

b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít,

büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki mást a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, büntett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,

b) a sértett sanyargatásával,

c) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva, vagy

d) több ember sérelmére

követik el.

(6) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől húsz évig vagy életfogytig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére, vagy

b) életveszélyt vagy különösen súlyos hátrányt okozva

követik el.

(7) Aki emberkereskedelem és kényszermunkára irányuló előkészületet követ el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben vétség miatt egy évig, a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig, a (4) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) Aki

a) a (2) bekezdésben meghatározott emberkereskedelem és kényszermunka sértettjének munkáját, munka jellegű tevékenységét, egyéb szolgáltatását vagy jogellenes cselekményét igénybe veszi vagy felhasználja, három évig terjedő szabadságvesztéssel,

*b) az a) pontban meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény igénybevételével vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*²

A tanulmányomban nem kívánok a tényállási elemek részletes elemzésébe bocsátkozni, azonban a dolgozatom kiindulópontja mindenképpen e törvényszakasz, amelynek bizonyítási nehézségeivel áldozatvédelmi oldalról foglalkoztam. A tanulmány célja az áldozat fogalmán keresztül az emberkereskedelem sajátos sértetti körének körülhatárolása, a tipikus elkövetői magatartások ezzel összefüggő jellemzése, az áldozatsegítés szervezeteinek és intézkedéseinek bemutatása, a segítő folyamat ábrázolása az első kapcsolatfelvételtől a bírósági tárgyalásig. Az esetszámok emelkedése egyrészt sajnálatos, másrészt magával hozta a jogalkalmazói tapasztalatokat, melyekre az írásomban röviden kitértem.

Az emberkereskedelem egyre nagyobb mértéket ölt a világban. 2019. évben 20 és 40 millió főre becsülték a „rabszolgaságban” élők számát. Az esetek mindössze 0,04 %-ára derült fény, 10.000 áldozatból csupán 4 került azonosításra és kapott segítséget. A látencia miatt a magyarországi áldozatok pontos számának meghatározása nem lehetséges ugyan, de 5.000 és 20.000 fő közé tehető Magyarországon a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak becsült száma, ugyanakkor a munka célú kizsákmányolás áldozatai tekintetében számadatok nem állnak rendelkezésre.³

A bűncselekmény nemzetközivé válását segítik az új technikai vívmányok (pl. okostelefonok), az internet egyre szélesebb körben való elterjedése, az utazás gyorsabbá és egyszerűbbé válása. A körülöttünk lévő digitális társadalom következtében már szinte mindenki zsebében ott van a telefon internet előfizetéssel. Mindez magával hozta, hogy növekedett a gyermekek online szexuális kizsákmányolása, még könnyebbé vált a „vidékilányok.hu”, „rossz lányok.hu”, „cukilányok.hu”, „szegediboszorkányok.hu” és „ladies.de” internetes oldalak és az ott hirdetőik elérhetősége. Az emberkereskedők az interneten rengeteg információt begyűjthetnek áldozataikról (Facebook, Instagram), amelyekkel őket befolyásolni, manipulálni tudják. A „bekerítés” egyik fő módszerévé vált az internetes felületek felhasználása. Az elkövetők hamis ígéreteiket tartalmazó hirdetéseiket gyakran Facebook-csoportokban, vagy online álláskereső felületeken teszik közzé.

² Btk.192.§

³ Kopf Katalin: Az emberkereskedelmi védett ház bemutatása. Az előadás elhangzott a Győri Törvényszéken, 2023. szeptember 21. napján, Győrben.

Az emberkereskedők helyzetét könnyíti az is álláspontom szerint, hogy a jelenleg hatályos szabályozás alapján azon internetes tartalomszolgáltatók vonatkozásában, amelyek a honlapjukon emberkereskedelemmel összefüggő tartalmat helyeznek el, a fellépés egyetlen eszköze az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele. A Btk. 77.§ szerinti jogintézmény bevezetéséhez szorosan kapcsolódik egy viszonylag új kényszerintézkedés, az elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett adatok ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének beiktatása is (Be. LIII. Fejezet), amely arra irányul, hogy a büntetőeljárás idejére - visszaállítható módon - tegye hozzáférhetetlenné az elektronikus adatot.

A becslések szerint az emberkereskedelem 150 milliárd hasznot nyújt a bűnelkövetőknek, ebből 100 milliárdot a szexuális kizsákmányolásból.⁴

Az embert áruként kezelő kegyetlen emberkereskedők a magas profit és alacsony kockázat reményében felhajtják, szállítják, eladják és kizsákmányolják az áldozataikat, mindezt igen gyakran csalás, verbális és fizikai erőszak, fenyegetés alkalmazásával teszik, áldozataikat lelkiileg is magukhoz láncolják. Ebben a folyamatban az elkövetők a kezdeti fizikai abúzust követően sokkal inkább a pszichikai bántalmazást alkalmazzák. Így később már fizikai erő sem kell ahhoz, hogy áldozataik azt cselekedjék, illetve azt megtegyék, amit ők elvárnak tőlük. A megfélemlítés, a másik megalázása és lebecsülése, a szégyenérzet keltése és fenntartása, annak elhitése a másikkal, hogy nem ér semmit. Az áldozatnak ezt a helyzetet el kell fogadnia, mert nem tud, nem kaphat, nem kérhet segítséget, bele kell törődnie abba, hogy mindig az elkövetőtől függő személy lesz.

Magyarországon a Belügyminisztérium felel az emberkereskedelem elleni hatékony fellépés összehangolásáért és végrehajtásáért. A szervezetben belül az emberkereskedelem elleni nemzeti koordinátor szerepét a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára látja el, akinek a munkáját az Emberkereskedelem Elleni és Horizontális Ügyek Osztálya is segíti. Felismerést nyert, hogy az emberkereskedelem leküzdését és visszaszorítását célzó harcban több szakterület folyamatos együttműködése elengedhetetlen, ezért a hatékonyabb munkaszervezés és információ áramlás miatt a Belügyminisztérium 2008. évben létrehozta a Nemzeti Koordinációs Mechanizmust, amelynek tagjai az emberkereskedelem elleni küzdelemben érintett kormányzati szervek, egyéb állami szervezetek (pl. OBH, ORFK) és az állami támogatással működő védett szálláshelyek fenntartó szervei. Az emberkereskedelem elleni küzdelem komplexitását mutatja az is, hogy a jelenlegi kormányzati stratégia az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását

⁴ Kopf Katalin im.

szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1228/2022. (IV.14.) Kormány határozat, a beavatkozásokat követve, a nemzetközileg elfogadott 4P modell tagolását 4 pillér, nevezetesen a megelőzés (prevention), a védelem (protection), bűnüldözés (prosecution) és a partneri kapcsolatok fejlesztése (partnership) köré szervezi.⁵

1. Az áldozat fogalmának meghatározása és az áldozatok szükségletei

A bűncselekmények és a hatalommal visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló 1985. november 29-én kelt **ENSZ nyilatkozat** szerint:

„Az áldozatok olyan személyek, akik egyénileg vagy kollektíven sérelmet szenvedtek beleértve a fizikai és mentális sérülést, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget vagy alapvető jogok lényeges csorbítását is a tagállamok hatályos büntető törvényeit sértő tevékenység, mulasztás, illetve hatalommal visszaélés révén.”

Az áldozat fogalmát az **Európai Parlament és a Tanács irányelve** (2012/29EU,2001/220IB.)

1. fejezet 2. cikkelye akként határozza meg, hogy:

„Olyan természetes személy, aki közvetlenül a bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett, ideértve a szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt, másrészt közvetlenül bűncselekmény következtében életet vesztett személy családtagjai, akik e személy elhalálása következtében sérelmet szenvedtek.”

Az **Európai Áldozatvédő Fórum** szerint:

„Az áldozat az, akinek jogsértő magatartással vagy cselekedettel testi, lelki sérülést vagy anyagi kárt okoztak.”

A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló **2005. évi CXXXV. törvény** 1.§ (1) bekezdés szerint:

„Áldozat a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény és a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés természetes személy sértettje, valamint az a természetes személy, aki a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény vagy a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés közvetlen következményeként hátrányt, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett el,

ha

a) magyar állampolgár,

b) az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára,

⁵Nagyecsenki Tamás: A határon átnyúló szervezett bűnözés. Az előadás elhangzott a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen a „Szervezett bűnözés elleni küzdelem szakirányú továbbképzési szakon” 2022. február 8. napján tartott előadáson, Budapesten.

c) az Európai Unió kívüli államnak az Európai Unióban jogszerűen tartózkodó állampolgára,
d) Magyarország területén jogszerűen tartózkodó hontalan személy,
e) emberkereskedelem áldozataként azonosított személy, valamint
f) az állampolgársága szerinti államnak Magyarországgal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján erre jogosult.”

Bár a meghatározások nem teljesen azonosak, a lényegét tekintve mégis egyezők.

A fogalommeghatározások alapján kitűnik, hogy az áldozat fogalma tágabb, mint a sértetté. Magába foglalja a közvetett sértetteket, jogi személyeket és a sértett közeli hozzátartozóit is. Minden sértett áldozat, de nem minden áldozat sértett. A Be. 50.§ -a szerint ugyanis:

„A sértett az a természetes, vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette.”

Az áldozat esetében elegendő a tényállásszerű cselekmény megvalósulása, független az elkövető büntethetőségétől, részére az áldozatsegítő szolgálat nyújt támogatást, ahhoz térítésmentesen fordulhat, az áldozatsegítő eljárások ugyanis illeték- és díjmentesek.⁶ Az áldozatból sértett csak akkor lesz, és támaszkodhat a büntetőjogi eszközökre is, ha a büntetőeljárás megindításának akadálya nincsen.

Az áldozatok szükségletei:

Ahhoz, hogy tudjuk, hogy az áldozatok a segítség milyen formájára szorulnak, fontos feltárni igényeiket.

a.) Érzelmi támogatás

Az ügyintézés során kiemelten fontos az áldozat meghallgatása, annak lehetővé tétele, hogy barátságos és meghitt környezetben kibeszélhesse a sérelmeit magából. Ehhez elengedhetetlen az ügyintézői oldalon a megértő magatartás tanúsítása, az empátia, és a jó szó. Sokszor pszichológus bevonására is szükséges.

b.) Információ

Az áldozat teljes körű tájékoztatása a rá vonatkozó releváns információkról, például a feljelentésről, támogató intézmények voltáról, saját és az elkövető jogi helyzetéről, a bírósági eljárás menetéről.

c.) Anyagi támogatás

Alapvető szükségletek biztosítása, például lakhatás, élelmiszer, ruházat, gyógyszer.

⁶ 2005. évi CXXXV. törvény 17.§

d.) Jogi támogatás

Az áldozat segítése a beadványok megfogalmazásában, jogi tanácsadás és szükség esetén jogi képviselőt ellátása.

e.) Alapszintű szükségletek biztosítása

Anyagi támogatással, segítségnyújtás az áldozat részére, hogy a kapcsolatot felvegye társ szervezetekkel.⁷

2. Az emberkereskedelem áldozatainak általános jellemzői és a veszélyeztetett csoportok meghatározása

Az általános áldozatvédelmi bemutatás után a vizsgálódást a témám gerincét alkotó bűncselekményre koncentrálok.

Az emberkereskedelem áldozatainak közös jellemzői, hogy mély traumát elszenvedtek, akiknek a bűncselekmény következtében a világképe gyökeresen megváltozik. Általánosságban elmondható, hogy bizalmatlanná válnak, minden változástól tart. Miután rádöbben arra, hogy kiszolgáltatott helyzetbe kerültek, körülményeik rosszabbak annál, mint ahonnan jöttek, elhatározzák, hogy megszöknek, de rettegnek az elkövetőtől és a következményektől, folyton meggondolják magukat, és gyakran inkább választják az ismerős rosszat, a menekülés helyett. Miért maradnak az áldozatok? A félelem, zsarolás, függőség, mélyszegénység miatt, valamint az elkövetők számos esetben hitegetik a gyermekkorú áldozataikat, hogy ha jobban keresnek, hazamehetnek, vagy tanulmányokat folytathatnak. Megfigyelhető az is, hogy a bűnözői hálózatok is hatnak az egyénre, ritkán azonosulnak az áldozati szereppel, sőt az áldozataik között is van sokszor alá-fölérendeltségi viszony.

Az áldozatok részéről igen gyakori magatartás, hogy a feljelentésüket visszavonják. Jellemző rájuk a Stockholm szindróma is, kötődést kezdenek el érezni kínzóik, rabtartóik iránt. Megfigyelhető esetükben a traumatikus élmény felnagyítása. Az emlékek az eseményekről darabokban, töredezetten jelentkeznek náluk, újabb és újabb emlékképek törnek felszínre. A szavahihetőségüket mindez nem vonja kétségbe.⁸

⁷ Vojnovics Ilona (szerk.): Bűnmegelőzés és áldozatsegítés Budapesten - Józsefvárosi modellprogramja. Budapest, 2019? https://jozsefvaros.hu/dokumentumok/132_modellprogram_jozsefvarosban_bunmegelozes_es.pdf (2024. 01. 08.)

⁸Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ) az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása céljából. Belügyminisztérium, Budapest, 2019. <https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/b/41/b2000/BM%20SANSZ%20kiadv%C3%A1ny.pdf> (2024. 01. 08.)

A legtöbb áldozat hazánk peremvidékeiről származik, Borsod, Baranya, Heves és Szabolcs vármegyék falvaiból. Ennek oka azzal magyarázható, hogy itt számottevően nagyobb a munkanélküliség és a szociális infrastruktúra is elmaradott, több a szociálisan hátrányos helyzetű család. Az áldozattá válás összefügg a sérülékeny célcsoport családi hátterével, gyermekkorával, értelmi képességeivel is. Könnyebben válik áldozattá, akinek családi körülményei rendezetlenek, elhanyagolt és bántalmazó környezetben él. Különösen veszélyeztetettek azok a fiatalok, akik állami gondozásban, illetve nevelő intézetekben nőttek fel. Hazánkban körülbelül 23.000 gyermek él állami intézetben. A gyermekotthonokban nevelkedők Magyarországon nyitott intézményekben élnek, tehát a kiskorúak időről időre elhagyhatják az intézményt, könnyen az emberkereskedelem áldozatává válhatnak.⁹

A roma nők kiemelten veszélyeztetettek, kiszolgáltatottságuk igen magas. Gyakori, hogy rossz egészségügyi állapottal rendelkeznek, alacsony iskolai végzettségűek, komfort nélküli lakókörnyezetben élnek. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy nagyon könnyű rávenni őket olyan dolgokra, amit maguktól nem szerettek volna csinálni.

A mélyszegénységben élők, a hajléktalanok, illetve idős, egyedül élő személyek, a magányosak kiszolgáltatott helyzetük miatt szintén kiváló célpontjai az emberkereskedelmet megvalósító bűnelkövetőknek.

Veszélyeztetett csoportba tartoznak még az alulképzett fiatal felnőttek, az egyedülálló anyák, a menedékkérők, kísérő nélküli gyermekek. Fokozottan veszélyeztetettek a szenvedélybetegek (alkohol, kábítószer, játékszenvedély, bulimia, anorexia), pszichés problémával (depresszió, szorongás) küzdők, valamint a fogyatékos személyek.

A veszélyeztetett csoportba tartozókat nagyon könnyű törbe csalni olyan hamis ígéretekkel, amelyek jól fizető, könnyű állást ajánlanak és még képesítést sem várnak el.

Az emberkereskedelem magyar áldozatairól általánosságban elmondható, hogy nagyon laza családi kötelékben (egyedülálló, elvált szülők gyermeke), sivár életkörülmények között, ingerszegény környezetben éltek. A szexuális célú kizsákmányolás áldozataira jellemző, hogy általában 14 és 20 éves közötti nők, akik alacsony iskolai végzettségűek, gyakran még a nyolc osztályt sem végezték el. Egyre gyakoribb a munkacélú kizsákmányolás is, amelyeknél az áldozatok jellemzően 30 és 50 év közötti férfiak köréből kerülnek ki, akik hajléktalan, vagy alkoholisták életmódot folytatnak és iskolai végzettségük szintén alacsony. Az áldozatok gyakran saját akaratukból utaznak a „munkáltatójukkal” külföldre, ahol kiderül, hogy „más jellegű” munkáról van szó, mint amivel a becsapott áldozatot hitegették. Egyre gyakoribb, hogy

⁹ Nagycenki Tamás im.

magyar állampolgár nyugat-európai országokban válik emberkereskedelem áldozatává, legtöbbször Hollandiából, Németországból, Angliából, Svájcban, Ibizáról és Olaszországból tértek haza.¹⁰

Az emberkereskedelem elkövetői folyamatosan azon munkálkodnak, hogy újabb és újabb lehetséges egyéneket kutassanak fel, akiket tulajdonként kezelve tárgyként használhatnak, úgy, mint egy árucikket.

Online, újságokban, álláshirdetéseken, fórumokon, a közösségi médián keresztül, vagy rábeszélés útján toborozzák áldozataikat, de sokszor saját családjukat sem kímélik, abból is válogatnak, családi és rokoni kapcsolataikat használják fel. Az áldozatok „gyűjtése” ismerősön, hozzátartozón, rabtárson keresztül is történhet. A fő cél a bizalomba férkőzés, az érzelmi függőség kialakítása. Előfordul, hogy az áldozat csak akkor tud „kiszállni”, ha szerez valakit maga helyett, így maga az áldozat vesz rá másra, azért, hogy szabadulhasson.

Magyarországon is elterjed elkövetési módszer a „loverboy” jelenség. A „loverboy” egy rendkívül jóképű, vonzó külső adottságokkal bíró férfi, aki sármját, határozott fellépését elsősorban 19 és 20 éves lányok felhajtására használja ki. A célja, hogy a fiatal sértettekben szerelmi érzéseket ébresszen, és ezt kihasználva vegye őket rá jellemzően prostitúciós tevékenység végzésére. Ennek érdekében a szórakozóhelyeket járja, hogy ott a legszebb és legjobb mozgású lányokat magába bolondítsa. Áldozatát ajándékokkal halmozza el, szerelmet színlelve eléri a feltétel nélküli bizalmat. Ezután jön az izoláció, a sértett elszigetelése először a családjától, a külvilágtól, majd a hirtelen külföldre költözés ötlete. Sokszor azzal a mesével tévesztik meg a sértettet, hogy ott jobbak az életkörülmények, jól fizető állást kapott és a lánynak nem is kell dolgoznia, mert úgyis családot szeretnének. A sértett drogfogyasztásra rábírása is rendszeres. A prostitúciós üzletbe való belerántás akként történik, hogy a sértettet azzal hitegeti, hogy csak pár ismerőssel kell kedvesnek lennie. A kényszer és a fenyegetés, valamint a fizikai bántalmazás, pszichikai megfélemlítés akkor következik, ha a sértett nem teljesíti azt a bevételt, amit elvárnak tőle, vagy ha a tevékenységgel fel kíván hagyni, ki akar „szállni” az üzletből.

3. Az emberkereskedelem elkövetési módszerei

3.1. A szexuális célú kizsákmányolás

Az emberkereskedelem egyik legtöbb áldozatot követelő formája a szexuális kizsákmányolás.

¹⁰ De Coll Ágnes Ráhel im. 19. o.

E körben három jellegzetes szereplő határozható meg:

a.) A szexuális szolgáltatást nyújtó prostituált áldozat

A sértettek jellemző, hogy bármilyen életkorúak és neműek lehetnek, folyamatosan utaztatják őket, munkavégzésük helye gyakran változik. A sértettek állandó kontroll alatt állnak, az elkövetők őket szigorúan őrzik és megfigyelik, mindenhová kísérik, szemmel tartják. Szabadnapjuk nincs, mindig rendelkezésre kell állniuk. Az ügyfelek után beszámolási kötelezettséggel tartoznak, bevételüket elveszik tőlük. Nincs saját pénzük, irataik, csekély holmival, és ruhával rendelkeznek. Jellemző az is, hogy a kuncaftjuktól kérnek segítséget a szökéshez.

A sértettek zöme erotikus szolgáltatási szektorban (masszázs, tánc, eskort szolgáltatás) meghirdetett állásajánlatra jelentkezett, magasabb fizetés és jobb élet reményében.

A büntetőeljárásban az elkövetői oldalon a fő terhelti védekezés az, hogy a sértettet nem tévesztették meg, nem csapta be senki. Önként jelentkezett a munkára, amit újságban, vagy interneten hirdettek meg, esetlegesen saját magát hirdette az erotikus tartalmú internetes portálokon. Felvilágosították őt, tisztában volt azzal, hogy milyen tevékenységet fog végezni, azért mennyi díjazásban fog részesülni, egyébként a díjat megkapta. Erőszak, fenyegetés alkalmazásáról szó se volt. Ezeket a körülményeket a bíróság körültekintően, aprólékosan vizsgálja. Itt az egyik szempont a sértett életkora. A hátrányos helyzetben lévő sértett bizalmát és szimpátiáját könnyű elnyerni, anyagi és egzisztenciális körülményei alapján nem nagyon teheti meg, hogy válogasson a munkalehetőségek között.

Egységes a gyakorlat tekintetben, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő áldozat nem adhatja érvényes beleegyezését az emberi méltóságát és személyi szabadságát sértő bűncselekmény elkövetéséhez, az áldozat szabad akaratára, saját döntési szabadságára történő hivatkozás az elkövetőt (munkáltatót) nem mentesítheti a felelősségre vonás alól.¹¹

A passzív alany kiszolgáltatott helyzete eredhet anyagi, vagy egészségügyi okokból, de megalapozhatja az elkövető tudomására jutott körülménnyel való zsarolás is. A hátrányos helyzet megállapítása a sértett gazdasági, szociális és társadalmi viszonyainak figyelembevételével történik. A kiszolgáltatott helyzet akkor is megállapítható, ha a sértett nem tartósan, hanem átmenetileg van olyan hátrányos helyzetben, hogy az elkövető akaratának megfelelő magatartást hajlandó legyen tanúsítani.

¹¹ Legfőbb Ügyészség 2018. október 25. napján NF.3889/2014/11. és KSB.3771/2018/5-I. számon kiadott iránymutatása

b.) Szexuális szolgáltatást igénybe vevő (kliens, felhasználó)

A Btk.192.§ (8) bekezdés az igénybe vevő felelősségre vonását is tartalmazza. Nehéz ugyanakkor bizonyítani, hogy az elkövető emberkereskedelem áldozatát használta fel.

Az új tényállás alapján a prostitúciós szolgáltatás igénybevétele nem vált tehát automatikusan büntetendővé. Az ügyfél csak akkor vonható felelősségre, ha a sértett emberkereskedelem áldozata, és e helyzettel az ügyfél a szándékosság követelményeit kielégítő módon tisztában van.

c.) Profitorientált személy (élősködő, prostitútor)

Az elkövetők jellemzően állandó munkaviszony nélkül, illegális jövedelemből, anyagilag jól élnek. Ez a külsőségekben is gyakran megmutatkozik.

3.2. Munka célú kizsákmányolás

A munkacélú kizsákmányolás sértettjeire jellemző, hogy a foglalkoztatásuk leggyakrabban a mezőgazdaságban, építőiparban, bányászatban, kőfejtésben, szórakoztatóiparban, feldolgozóiparban, csomagolásban, szolgáltatásokban, és a gyártóüzemben történik, de a munkavégzéshez szükséges engedély hiányzik. A bevándorlók, menekültek különösen kiszolgáltatottak. Csoportosan ugyanazon a helyen élnek, ahol a munkavégzés folyik, szálláshelyüket nem választhatják meg. Mozgási szabadságuk nincs, a munkavégzés helyét egyáltalán nem, vagy csak kivételesen, a munkaadó kíséretében hagyhatják el. Az élőhelyük lepusztult környezetben van, a célnak nem megfelelő helyen laknak, legtöbbször melléképületben, gazdasági épületekben helyezik el őket. Munkaszerződésük nincs, a munkavégzés szabályait a fogva tartóik egyoldalúan határozzák meg. A munkakörülményekről, az elvárásokról szóban történik megegyezés, az áldozatnak a valóságról nincs információja. Gyakori, hogy a munka jellegének megfelelő öltözettel, védőfelszereléssel, meleg ruházattal sem látják el őket. Élelemként a maradékot vetik oda nekik, a keresetükhöz nem férnek hozzá, a munkaidő pedig kirívóan hosszú. Szinte minden területen (szolgáltatás igénybevétele, utazás) a munkaadójuktól függenek. Annak érdekében, hogy a munkavégzés helyén tartsák őket, folyamatos bántalmazásnak, sértegetésnek, lelki és fizikai terrornak vannak kitéve.¹²

¹² Emberkereskedelem Elleni Küzdelem, Általános jelek
https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=73fc8dc4-e853-a849-4ad6-00004b39cf33 (2024.03.23.)

3.3. Háztartási rabszolgaság és csicskáztatás

Ha a munkavégzésre kényszerített sértett az elkövető családjával él közös háztartásban, de nem étkezik és érintkezhet velük közvetlenül, házi szolgaságról, hétköznapi nyelven „csicskáztatásról” beszélünk. Az áldozatok zöme nő, akik gyakran szexuális kizsákmányolástól is szenvednek. Jellemző, hogy nincs saját használatra szolgáló tere, alvóhelyén másokkal osztozik, gyakori, hogy eltűnését bejelentik, de továbbra is a munkaadónál él, a házat munkavégzéssel összefüggő okból, például vásárlás céljából hagyhatja csak el, felügyelet mellett.

3.4. Kényszerkoldultatás és adósrabszolgaság

A kényszermunka speciális esete a kényszerkoldultatás, amikor is a sértetteket kéregetésre kényszerítik, majd a bevételt, az összekéregetett pénzt teljesen, vagy részben elveszik tőlük. Az elkövetők hajléktalan szállón, kórházakból toboroznak. Testi fogyatékos sértetteket, időseket vagy gyermekeket választanak ki, akik az utcán, templom előtt, tömegközlekedési eszközökön koldulva a járókelőkben szánalmat keltenek, az emberek ilyen egyéneknek könnyebben adnak pénzt. Az is előfordul, hogy maga az elkövető a sértettnek maradandó fogyatékoságot okoz azért, hogy az emberek nagyobb eséllyel adjanak neki pénzt. A gyermekeket rendszerint pszichikai ráhatással veszik rá a koldulásra, sőt attól sem riadnak vissza, hogy pár hónapos gyerekeket is befogjanak, akik a felnőtt karján ülve együttérzést váltanak ki.

Az adósrabszolgaság esetén az elkövető megköveteli a munkát az adósság rendezéséért, de az áldozat adóssága soha nem fog le, mert a kizsákmányoló abban a hitben tartja, hogy *„munkájának értéke alacsonyabb, mint az eredetileg kölcsönzött pénzösszeg.”*¹³

3.5 Szervkereskedelem

A szervkereskedelem sértettjei általában mélyszegénységben élő 18 és 30 év közötti férfiak köréből kerülnek ki. Alacsony intelligenciájuk miatt reális egészségügyi ismeretük sincs, a szervezet működésével nincsenek tisztában. Egészségügyi dolgozókkal utaznak együtt, a szállást szintén az egészségügyi dolgozó biztosítja, melyen hasonló sorsú sértettekkel osztoznak. A vizsgálatok folyamatosak, nagyon rövid időn belül átveszik a transzplantációt. Gyakran erős fizikai fájdalmuk van az eltávolított szerv helyén, fertőzésekkel és betegen térnek haza.¹⁴

¹³ Segítő Anyag Szakembereknek im. 8. o.

¹⁴ De Coll Ágnes Ráhel im. 15. o.

4. A magyar áldozatsegítési szervezetrendszer

E szervezetrendszer három pilléren nyugszik, s ezek szoros összeköttetésben állnak egymással.

I. Területi Áldozatsegítő Szolgálatok

A vármegyei (fővárosi) kormányhivatalokban működnek, ellátják a közvetlen áldozatsegítő tevékenységet. Intézik a hatósági ügyintézészt igénylő támogatásokat, hatáskörükbe tartozik az azonnali pénzügyi segély és az áldozati státusz igazolása.

„Azonnali pénzügyi segélyként az áldozatsegítő szolgálat fedezi az áldozat lakhatással, ruházkodással, étellemezzel és utazással kapcsolatos, valamint a gyógyászati és kegyeleti jellegű rendkívüli kiadásait akkor, ha a bűncselekmény vagy a tulajdon elleni szabálysértés következtében az áldozat ezen kiadások megfizetésére nem képes.”¹⁵

Az áldozatsegítés Magyarországon 2021. januárjától opt-out rendszerben működik, melynek lényege, hogy az áldozatsegítő szolgálatok közvetlenül keresik meg és ajánlják fel segítségüket az áldozatok részére. Mindez jelentős előre lépést hozott az áldozatvédelemben. Korábban az opt-in rendszerben az áldozat a tájékoztatás után maga döntött arról, hogy segítséget kér-e.¹⁶

II. Áldozatsegítő Központok

Az Áldozatsegítő Központok szoros együttműködésben végzik munkájukat az Áldozatsegítő Szolgálatokkal. Az Áldozatsegítő Központokat az Igazságügyi Minisztérium hozta létre, a cél, hogy az áldozatsegítő szolgáltatások a társadalom minél szélesebb körében váljanak elérhetővé és ismertté. Jelenleg az országban 14 Áldozatsegítő Központ (Budapest, Miskolc, Szombathely, Pécs, Szeged, Kecskemét, Veszprém, Szolnok, Nyíregyháza, Debrecen, Eger, Békéscsaba, Kaposvár, Zalaegerszeg) és 3 Áldozatsegítő Pont (Salgótarján, Érd, Siófok) működik.¹⁷

A központok egyik feladata a személyre szabott és a helyzethez igazodó teljes körű tájékoztatás. Információkat nyújt nemcsak az áldozatoknak, hanem a hozzájuk fordulóknak az áldozatsegítésről, a szolgáltatásokról és ezek igénybevételének a módjáról, valamint a központ működéséről. A személyesen érdeklődők számára az információs pulnál szóban történik a felvilágosítás, de az adható telefonon, valamint elektronikus levélben is.

A központ interaktív előadásokat is szervez pl.: nyugdíjasoknak, vagy osztályfőnöki óra keretében iskolásoknak.

¹⁵ 2005. évi CXXXV. törvény 4.§ (3) bekezdés

¹⁶ De Coll im. 34 .o.

¹⁷ <https://vansegitseg.im.gov.hu/aldozatsegito-kozpontok> (2024.03.23.)

Fontos feladata az érzelmi segítségnyújtás. A központokban ún. patrónus szobákat alakítottak ki, ahol pszichológus közreműködésével segítenek az áldozatoknak, továbbá átmenetileg biztonságos helyen való tartózkodást is biztosítanak, amíg védett szálláshelyen elhelyezésre kerül. Ezen túl az áldozatokat a problémamegoldó szervhez irányítják.

III. Áldozatsegítő vonal (06 80 225 225)

2011-ben hozta létre az Igazságügy Minisztérium. A hét minden napján éjjel-nappal ingyenesen hívható zöld szám, fenntartását az Igazságügy Minisztérium látja el. Jelentősége, hogy az áldozattá vált állampolgár hivatali időre tekintet nélkül bármely időben kaphat felvilágosítást, illetve a hívót a helyileg legközelebbi problémamegoldó szervhez irányítják.

5. Az áldozatsegítési támogatások rendszere

A segítségnyújtási formákat két csoportba sorolhatjuk.¹⁸

I. Szolgáltatások

a.) Érdekérvényesítés elősegítése:

Ezen szolgáltatás határidő nélkül, bármilyen formában, megkötésektől mentesen igényelhető. Az Áldozatsegítő Szolgálat az áldozatot a szükségletének megfelelő módon és mértékben, személyre szabottan hozzásegíti alapvető jogai érvényesítéséhez, az egészségügyi, egészségbiztosítási ellátások és a szociális ellátások, valamint más állami támogatások igénybevételéhez, akként, hogy tájékoztatást, jogi tanácsot, érzelmi segítséget és egyéb segítséget nyújt a sérelem rendezése érdekében.¹⁹

Fontos kiemelni, hogy a jogi tanács nem azonosítható a jogi segítségnyújtással, mert ez utóbbi a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény alapján történik. Jogi tanács egyszerű megítélésű ügyekben adható, kimerül például a segítségnyújtás a feljelentés megfogalmazásában. Amennyiben a szociálisan rászoruló áldozat ügyeinek intézéséhez további szakszerű jogi közreműködést is igényel, az áldozat segítő szolgálat köteles őt a jogi segítségnyújtó szolgálathoz irányítani.

Egyéb segítség lehet például ellopott bankkártya letiltása, időpontkérés az áldozat részére, formanyomtatvány internetről letöltése.

b.) Azonnali pénzügyi segély

¹⁸ Összefoglaló táblázat 1. számú mellékletben

¹⁹ 2005. évi CXXXV. törvény 4.§ (2) bekezdés

A bűncselekmény (tulajdon elleni szabálysértés) következtében kialakult krízishelyzet rövid időn belüli orvoslását célzó szolgáltatásról van szó. Egy mérlegelésen alapuló méltányossági döntés, amely adható az áldozat részére lakhatás, ruházkodás, utazás, élelmezés, gyógyászati költségek, kegyeleti kiadások enyhítése céljából. Az elkövetéstől számított 8 napon belül igényelhető (mulasztás esetén igazolási kérelem előterjeszhető), rászorultságra tekintet nélkül.²⁰ A segély maximális összege a 2024. évben: 221.779 forint.²¹

c.) Áldozati státusz igazolása

Az áldozatsegítő szolgálat által kérelemre vagy hivatalból kiállított hatósági bizonyítvány, mely felhasználható többek között

- a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben meghatározott támogatás igénybevételéhez,
- megsemmisült, ellopott személyes iratok pótlása érdekében,
- ha valamely hatóság vagy más szerv az általa nyújtott ellátás, szolgáltatás vagy támogatás igénybevételét ettől teszi függővé.²²

d.) Védett szálláshely

Az emberkereskedelem áldozataként azonosított személy „kiemelt” csoportként részesülhet támogatásban. Magyar állampolgárságú áldozat részére védett szálláshely biztosítható.

*„Védett szálláshely az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt befogadó és számára jogszabályban meghatározott ellátásokat nyújtó létesítmény.”*²³ Ezen szolgáltatást nem az Áldozatsegítő Szolgálat biztosítja, hanem az állammal szerződő szállásadók. A titkos elhelyezésre nagyobb méretű családi házak szolgálnak, a cím semmilyen nyilvántartásban nem szerepel, befogadó képessége maximum 12 fő. Határozott időre szól az elhelyezés, legfeljebb 90 napra, indokolt esetben 90 nappal meghosszabbítható.²⁴ Az elhelyezést az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT) kezdeményezi.²⁵ Az OKIT munkatársa felveszi a kapcsolatot a védett szállások üzemeltetőivel, közreműködik abban, hogy az áldozat biztonságos szállítása és befogadása megtörténjen. A védett szálláshelyen való tartózkodás ideje alatt az áldozatok szakmát tanulnak, befejezik az iskolai tanulmányokat, teljes körű rehabilitációs folyamatban vesznek részt.

²⁰ 2005. évi CXXXV. törvény 22.§ (2) bekezdés

²¹ <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat> (2024.03.23.)

²² 2005. évi CXXXV. törvény 4.§ (4) bekezdés

²³ 2005. évi CXXXV. törvény 4.§ (6) bekezdés

²⁴ De Coll im. 43. o.

²⁵ De Coll im. 36. o.

A védett szálláshely után, ha nincs más lehetőség, az áldozatok kiléptető házakba kerülhetnek elhelyezésre, melyekben akár 5 éven keresztül is tartózkodhatnak.

e.) Tanúgondozás

Ezen szolgáltatást a bíróságokon tanúgondozási feladatokra kijelölt igazságügyi alkalmazottak (többnyire bírósági titkárok, bírósági ügyintézők) nyújtják. Az intézmény célja a pártatlanság és elfogulatlanság sérelme nélkül a tanúzási kötelezettség teljesítésének elősegítése, a félelemmentes vallomástétel. Első alkalommal 2013. március 15. napjától kezdődően a Szegedi Törvényszéken, valamint a Szegedi Járásbíróságon került bevezetésre a tanúgondozás intézménye. Jelenleg a járásbíróságokon, törvényszékeken és az ítéletablákon is kijelölésre kerültek a tanúgondozók, és az őket összefogó koordinátorok, akiknek a személyéről és hivatali fogadó idejéről az ügyfelek a bíróságok honlapján, illetve az idézésben, ügyfél tájékoztató anyagokban tájékozódhatnak. Továbbá a bíróság.hu oldalon tanúgondozó kereső funkció került beállításra.

Álláspontom szerint a széles körű tájékoztatás érdekében a bíróság épületeiben is szükség lenne tájékoztató táblát elhelyezni, mely tartalmazná a tanúgondozásra kijelölt munkatárs nevét és elérhetőségét.

A bíróság előtti megjelenés, a vallomástétel a tanúk számára stresszhelyzetet teremt, a legtöbb tanú legfeljebb krimikből és a híradóból ismeri a bírósági eljárást, szorong attól a helyzettől, hogy a bíróságra kell mennie. „*Irgalmatlanul bánja, hogy bármiről is tudomása van.*”²⁶ A cél, hogy a bíróságra idézett tanúk megfelelő és könnyen érthető tájékoztatást kapjanak eljárási jogaikról, az áldozati jogok érvényesülésének elősegítése érdekében, továbbá csökkenjenek a meghallgatáskor szükségszerűen a várakozással együtt járó traumák, a tanúnak ne kelljen hosszabb időt eltölteni a folyosón a vádlottal és rokonaival.

A tanúgondozókat a tanúk telefonon keresik, de lehetőség van arra is, hogy személyesen találkozzanak a tanúgondozóval időpont egyeztetést követően. A tanúgondozók igyekeznek pontos választ adni a tanú kérdéseire, annak figyelembevételével, hogy a tanúgondozó a konkrét ügyben érdemben nem nyilatkozhat, arra nem adhat tanácsokat és a tanú vallomásáról nem beszélhet az őt megkereső tanúval. Ekként a tájékoztatás a bíróság elérhetőségére és megközelíthetőségére, parkolási lehetőségekre és díjakra, az igazolatlan távolmaradás következményeire, a távolmaradás kimentési módjaira, költségtérítési lehetőségekre, várakozási lehetősége, tanúszoba igénybevételének lehetőségére, a bíróságra belépésre,

²⁶ Frúcht Pál: Tanúvédelem, Az előadás elhangzott a Nemzeti Közszerológati Egyetemen a „Szervezett bünözés elleni küzdelem szakirányú továbbképzési szakon” 2022. április 29. napján tartott előadáson, Budapesten.

valamint a járványügyi szabályokra terjed ki. A tanúgondozó az áldozatot a megfelelő szervhez irányítja, ezzel is elősegítve az áldozatvédelem hatékony működését. A tanúk hívásait követően az eljáró bírót tájékoztatja a tanú hívásáról, kérdéseiről, esetleges tanúszobára (vádlottól, az eljárás más résztvevőitől elkülönített hely) vonatkozó igényéről.

A tanúgondozás intézményének hozadéka a tudatosság az ügyfelek részéről, de megfigyelhető volt, hogy az intézmény bevezetése óta nőtt az idézésre történő megjelenési hajlam, nagyobb bizalommal fordultak a bírósághoz, mely elősegítette az időszerű ítélezést, és hosszú távon erőforrás megtakarítást eredményez.²⁷

Álláspontom szerint az emberkereskedelmes büntetőügyekben, illetve azokban a „kényes ügyekben”, ahol a bíró szükségesnek tartja az előzetes tájékoztatást, ebbe a tanúgondozói hálózat is bevonható lenne. Az emberkereskedelem áldozataitól nem várható el, hogy az idézést követően kérdésük esetén a tanúgondozót keressék, sokszor arra anyagi körülményeik miatt nincs is lehetőségük. Az tapasztalható, hogy az idézés mellékleteként küldött tájékoztatásokat el sem olvassák, jogaikkal, a különleges bánásmód keretében igénybe vehető lehetőségekkel nincsenek tisztában. A tanúgondozó az eljáró bíró munkáját segíthetné azzal, álláspontom szerint, hogy a bíró irányításainak megfelelően a tárgyalás hatékony megszervezése érdekében a sértettekkel telefonon egyeztetetne, rövid felvilágosítást adhatna részükre a tanúgondozói intézményről, a jogaikról, illetve segítséget nyújthatna nekik abban, hogy a lakóhelye szerint illetékes tanúgondozóval a kapcsolatot felvehessék és akár személyes találkozásra is sor kerülhessen. Lehetőség lenne arra, hogy a sértett a beszélgetés során problémáit, félelmeit feltárhassa. Szükség lenne a tanúgondozói konferencia ismételt összehívására, a tanúgondozók szakmai felkészítésére, hivatali mobiltelefon beszerzésére, az áldozatok védelme érdekében a társhatóságokkal való még szorosabb együttműködésre.

Előfordult, hogy az emberkereskedelem tárgyú büntetőügyben a bírósági szakra már eltűnt, ismeretlen helyen tartózkodó sértett felkutatása eredményre vezetett ugyan, de elérhetőségként kizárólag egy telefonszámot tudott a bíróság részére megadni. Lakcímmel, e-mail címmel nem rendelkezett. Olyan sértettéről volt szó, aki nem rendelkezett lakóhellyel, ad hoc jelleggel az ország különböző pontjain ott húzta meg magát, ahol éppen ismerősei be tudták fogadni. A nehézséget az is okozta, hogy holléte az országban hetente, kéthetente folyamatosan változott. Az ügyben a vádlott letartóztatásban volt, a vádiratban körülírt tényállás tisztázásához pedig elengedhetetlenül szükséges volt a „loverboy” módszerrel megszerzett sértett mielőbbi bírósági meghallgatása. A tanúgondozó az eljáró bíró kérésére a megadott telefonszámon a sértettet

²⁷ Gnájné Porkoláb Erika: Tanúgondozók koordinátorainak értekezlete, Az előadás elhangzott a Magyar Igazságügyi Akadémián 2019. december 3. napján, Budapesten.

felhívta, és tájékoztatta az eljárási jogairól és kötelezettségeiről, kiemelten a különleges bánásmód körében igénybe vehető kíméleti és védelmi eszközökről. A sértett együttműködő volt, de kifejezett kérése volt, hogy a bíróság idézést írásban részére postai úton ne küldjön. Ezt azzal is indokolta, hogy nehogy problémája legyen abból, hogy kiderül, hogy bírósági ügye van. Ettől függetlenül sem tudott megjelölni olyan fix címet, ahonnan idézhető lenne. A kérése az volt, hogy a bíróság a megadott telefonszámon hívja, vagy viberen keresztül vegye fel vele a kapcsolatot, illetve SMS-ben. A tanúgondozó kérésére megjelölte a távmeghallgatás megszervezése érdekében a helyszínt, ahol meghallgatható, illetve két lehetséges időpontot, melyre a sértett szóbeli idézést kért. A tanúgondozó az eljáró bírót tájékoztatta a beszélgetésről, a sértett kéréseit hivatalos feljegyzésben rögzítette. A bíróság a sértett tanú kihallgatását távmeghallgatás útján részben a tanúgondozói közreműködésnek is köszönhetően foganatosíthatta.

Volt olyan eset is, hogy a bíróság a sértett kifejezett kérésére a tárgyalásra szóban történő idézését kísérelte meg, de a sértett az előzetesen megadott telefonszámon elérhetetlenné vált, a bíróság hívásait azon nem fogadta. A hívószám kicsengett, de azt nem vették fel, illetve a kicsengés után foglaltat jelzett. Célszerű lenne az emberkereskedelem tárgyú ügyekre, illetve a tanúgondozók részére rendszeresíteni egy szolgálati mobiltelefont, amit a bíróság ilyen helyzetekben alkalmazhatna a sértett védelme, a tárgyalás megszervezése és annak sikeressége érdekében. A sértettnek egyeztetés céljából arról SMS formájában is üzeni tudna, amit a sértett az általa alkalmas időben elolvashatna, illetve a számot is vissza tudná hívni, azon közvetlenül jelentkezni tudna. A bíróság és a sértett közötti kapcsolattartás is közvetlenebbé válhatna. Az irodákban található telefonok erre a célra nem alkalmasak, azt közvetlenül a sértett visszahívni nem tudja. A kapcsolattartásra tehát a lehető legegyszerűbb és legrugalmasabb módszereket kell megtalálni.

II. Állami kárenyhítés

Az állami kompenzáció előzményei egészen az ókorig nyúlnak vissza. Hamurappi törvényei már tartalmazták, hogy ha az elkövetőt nem kerítették kézre, az áldozat teljes kártérítésre tarthatott igényt az államtól.²⁸

A bűncselekmény áldozatainak kártalanítása tekintetében elsődleges a bűnelkövető általi jóvátétel, amennyiben ez nem jár sikerrel, akkor kerülhet sor az állami kárenyhítésre. Egyéb

²⁸ Schweighardt Zsannett: Áldozatvédelem, áldozatsegítés és a büntetőjogi felelősségre vonás. De iuris prudentia et iure publico, 3. évf. (2009) 2. szám, 9. o.
<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2009-2-03.pdf> (2024. 01. 08)

jóvátételi formák a biztosítási alapon történő jóvátétel, illetve az önkéntes, privát alapon történő áldozatsegítés. Ilyen áldozattámogató tevékenységet végez például a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület.

Kárenyhítésre az az áldozat jogosult,

- akinek sérelmére szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el, s ennek következményeként testi épsége, egészsége súlyosan károsodott,
- továbbá ezek hozzátartozói, eltartottjai (az elkövetés időpontjában egy háztartásban élő egyenesági rokona, örökbefogadója vagy nevelőszülője, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, házastársa, élettársa),
- akinek eltartására a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében károsodott vagy meghalt sértett jogszabály, végrehajtható bírósági, illetőleg hatósági határozat vagy érvényes szerződés alapján köteles vagy köteles volt,
- aki a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében meghalt sértett eltemettetéséről gondoskodott.²⁹

A kárenyhítési eljárás támogatási és döntési eljárásokra tagozódik.³⁰ A kérelmet a bűncselekmény elkövetésétől számított egy éven belül lehet benyújtani az áldozatsegítő szolgálat bármely területi szervénél. Támogató hatóságként az áldozatsegítő szolgálat segítséget nyújt a kérelem nyomtatvány kitöltésében és továbbításában. A támogató hatóság szolgáltatásait nem szükséges igénybe venni, az áldozat a kérelmét közvetlenül is benyújthatja a döntő hatóságnál. A döntő hatóság végzi a kérelem érdemi elbírálását. Az érdemi döntés meghozatalára a fővárosi áldozatsegítő szolgálat elkülönült szervezeti egysége jogosult kizárólagosan. Bizonyítani kell az eljárás során, hogy a kár összege és a bűncselekmény között okozati összefüggés áll fenn. A megítélhető összeg a bekövetkezett kár és a jövedelem csökkenés nagyságától függ azzal, hogy a támogatás maximális összege: 3.326.691 forint.³¹ A kárenyhítést egyösszegben, vagy járadék formájában kell fizetni.”³²

6. Az emberkereskedelem áldozatainak felismerése vonatkozó gyanújelek

A magyar jogrendben az emberkereskedelem áldozatává vált személy azonosítására irányuló hatósági eljárás szabályait, az ezzel kapcsolatos hatósági teendőket az emberkereskedelem

²⁹ 2005. évi CXXXV. törvény 4.§ (5) bekezdés 6.§ (1) bekezdés a.) - d.) pont

³⁰ 2005. évi CXXXV. törvény

³¹ <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat> (2024.03.23.)

³² 2005. évi CXXXV. törvény 7.§ (1) bekezdés

áldozatainak azonosításának rendjéről szóló **354/2012. (XII. 13.) Kormány rendelet** szabályozza, mely szerint:

„Az azonosítást végző szerv: az egészségügyi szolgáltató, az egészségügyi államigazgatási szerv, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltató, a köznevelési intézmény, a rendőrség, a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság, a konzuli tisztviselő, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az áldozatsegítő szolgálat, az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat, a pártfogó felügyelői szolgálat és a jogi segítségnyújtó szolgálat.”³³

Az azonosítási folyamatban önkéntesen közreműködő szervezetek is részt vesznek. *„Az önkéntesen közreműködő szervezet az a nem állami, vagy önkormányzati fenntartású jogi személy, valamint jogi személyiség nélküli szervezet, amely működése során olyan magyar állampolgárról vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyről szerez tudomást, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata.”³⁴* Hazánkban például ilyen önkéntesen közreműködő szervezet, a baptista szeretetszolgálat, Ágota Alapítvány, Üdvhadsereg, Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület, Félúton Alapítvány. Segítséget nyújtanak még a Telefontanú, Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete, Névtelen Utak Alapítvány, Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány.³⁵

Az azonosító eljárást az a szervezet végzi el, amellyel az áldozat először találkozik, amelynek a látókörébe először kerül az emberkereskedelem áldozataként történő beazonosítást célzó beszélgetéssel.³⁶ Ekkor azonosító adatlapot kell kitölteni. Kiemelem, hogy a cél annak megállapítása, hogy az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata-e, és nem lehet cél az áldozat bizonyító erejű vallomásának megszerzése, vagy kihallgatása.³⁷

Az űrlap az általános adatok felvételével és az áldozattá válásra utaló jelek (megjelenés, személyes és munka körülmények) tisztázásával, valamint a nyilatkozatok kitöltésével történik.³⁸

Az azonosító beszélgetés megkezdése előtt először az azonosításba bevont személyt fel kell világosítani az azonosító beszélgetés céljáról. Ezután tájékoztatni kell az egyént arról, hogy amennyiben a beszélgetés eredményeként valószínűsíthető, hogy nem emberkereskedelem áldozata, vagy emberkereskedelem áldozata, de a további intézkedésekhez nem járul hozzá, az

³³ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1.§ 1. pont

³⁴ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1.§ 3. pont

³⁵ Kopf Katalain im.

³⁶ De Coll im. 25. o.

³⁷ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1. számú melléklet

³⁸ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1. számú melléklet

azonosító adatlap kizárólag statisztikai célra kerül felhasználásra, személyazonosításra alkalmatlanná tett módon.³⁹

Az interjút lefolytató személy három kategóriában (a megjelenés, a személyes körülmények, valamint munkakörülmények) meghatározott valószínűségekre utaló jelek figyelembevételével határozza meg, hogy az adott személy emberkereskedelem áldozata-e.⁴⁰

„Az áldozattá válás valószínűsége az adott kategóriában fennáll, ha

- két nagy valószínűsége utaló jel, vagy

- egy nagy valószínűsége utaló és egy közepes/kis valószínűsége utaló jel, vagy

- két közepes valószínűsége utaló jel és egy kis valószínűsége utaló jel együttesen jelen van.”⁴¹

Az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, ha az áldozattá válás valószínűsége valamennyi kategóriában fennáll.

Ha az áldozattá válás valószínűsége valamennyi kategóriában fennáll, az adott személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata.

6.1. A 18 év alatti áldozatokra vonatkozó jelek

-Nem tarthat kapcsolatot szüleivel, vagy gondviselőjével;

-Megfélemlítettnek tűnik, vagy egyébként az életkorának nem megfelelő magatartást mutat;

-Nincsenek a kortársai között, iskolán kívüli barátai;

-Nem járhat iskolába;

-Szegényes körülmények között, más gyermekektől elszigetelten él;

-A vele együtt élőkől elkülönítve étkezik;

-Csak maradékot ehetsz;

-Életkorának nem megfelelő munkát végez;

-Felnőtt kíséret nélkül utazik, vagy nem utazhat, nem mozoghat felnőtt kísérő nélkül, nem lehet vele négy szemközt beszélni, ha kérdezik, a felnőtt kísérő válaszol helyette (bár ezt életkora nem indokolja);

- Olyan személyekkel utazik együtt, akik nem a hozzátartozói;

- Gyermekek méretű, kifejezetten fizikai munkához való, vagy prostituáltak által viselt ruhadarabok jelenléte a gyermek környezetében;

- Játékok és gyermekruhák jelenléte szokatlan helyeken, mint például bordélyban vagy üzemben;

³⁹ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1. számú melléklet

⁴⁰ Összefoglaló táblázat 2. számú mellékletben

⁴¹ 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendelet 1. számú melléklet

- Egy felnőtt korú személy olyan állítása, amely szerint „talált” egy magára hagyott gyermeket;
- Magára hagyott gyermek telefonnal, amelyet csak taxi hívására használhat;
- Jogellenes gyermekelhelyezés felfedése.

7. Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítási folyamata, az azonosító beszélgetés menete

1.) Az adott személy megszemlélése

„Az azonosító beszélgetés során az azonosításba bevont személyt meg kell szemlélni és hozzá kérdéseket kell intézni az azonosító adatlapon felsorolt mutatók (indikátor) felhasználásával.”⁴²

A megszemlélés során az életkor, nem, állampolgárság, iratok megtekintése (hamis iratok, iratok hiánya), fizikai, pszichikai bántalmazás jeleinek feltérképezése történik.

2.) Azonosító beszélgetés lefolytatása

Ennek keretében az áldozat számára releváns, érthető és megfelelő számú kérdéseket kell feltenni. Speciális kérdések is adódhatnak a kizsákmányolás típusa szerint (szexuális, munka vagy szervkereskedelem célú kizsákmányolás). A beszélgetés során tisztázni kell, hogy biztonságos szállásra, egészségügyi ellátásra az áldozatnak szüksége van-e, továbbá, hogy az áldozat gyermek-e.

Ha az azonosító beszélgetést maga az áldozatsegítő szolgálat folytatta le, a további eljárás lefolytatására ő lesz az illetékességgel rendelkező hatóság.

Ha az azonosítást végző szerv nem az áldozatsegítő szolgálat, és a személy valószínűsíthetően az emberkereskedelem áldozata, akkor a beszélgetésbe bevont írásbeli beleegyezésével, erről haladéktalanul értesítik az Áldozatsegítő Szolgálatot az Igazságügy Minisztérium által működtetett az emberkereskedelem áldozatainak azonosítását szolgáló web alapú (EKAT) rendszeren keresztül.⁴³

3.) Teendők az áldozat beleegyezésével⁴⁴

Az áldozat írásbeli beleegyezésével:

⁴² 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1. számú melléklet

⁴³ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 2.§ (2) bekezdés

⁴⁴ Összefoglaló táblázat 3. számú mellékletben

- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat értesítése, ha biztonságos szállással nem rendelkezik;
- egészségügyi alapellátást biztosító szerv értesítése;
- Gyermekjóléti Szolgálat értesítése szükség esetén.⁴⁵

Az OKIT (06 80 20 55 20) ingyenesen hívható éjjel nappal. A kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem áldozatainak, valamint „*az ő érzelmi-szociális körükbe tartozó személyek számára nyújt segítséget.*”⁴⁶

8. Sértett helyzete a büntető eljárásban - a különleges bánásmód alkalmazása

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC törvény (Be) preambuluma kifejezésre juttattja, hogy a büntetőeljárás során kiemelt hangsúlyt fektetett a bűncselekmény sértettjeinek a fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére. Különös figyelmet szentel a más sérülékeny csoportba tartozó személyek fokozott védelemének is, ahol az életkor, a szellemi, fizikai, egészségügyi állapot, az elszenvedett bűncselekmény jellege indokolja az eljárás során a különleges bánásmódban való részesítést. Specifikus, egyéniesítésre törekvő rendelkezései megteremti az érintettek számára ezen akadályok kiküszöbölésével a teljes körű joggyakorlás lehetőségét. Biztosítja a büntetőeljárásban részt vevő személy egyedi, sajátos igényeinek figyelembevételét. Álláspontom szerint a sérülékeny csoportok sajátosságainak szem előtt tartása a tisztességes eljárás garanciája, elkövetői és áldozati oldalon egyaránt, a különleges bánásmódra vonatkozó szabályok alkalmazása hozzájárul a hatékony és időszerű igazságszolgáltatás követelményéhez.

A Be. a jogalkalmazó szervektől új szemléletet kíván meg, de a gyakorlati szemléletváltás elérése még álláspontom szerint kialakulóban van.

Nagyon nehéz nem áldozat hibáztatónak lenni egy olyan sértettel szemben, aki nem jelenik meg az idézésre, a megkeresésekre nem válaszol, nem együttműködő, eltűnik a képből. De látni kell, hogy az emberkereskedelem sértettjei nagyon alacsony intelligenciával rendelkeznek, sok fizikális és mentális sérüléseken mentek keresztül, ebből a körből nehezen tud csak kilépni.

A gyakorlat különleges bánásmódot igénylő sértettnek tekinti az emberkereskedelem sértettjét, ennek ellenére az volt tapasztalható, hogy a nyomozó hatóság számos esetben ezen büntetőügyekben hivatalból nem folytat vizsgálatot, a sértett értékelését nem végzi el, vagy nem minősíti őket különleges bánásmódot igénylőnek.

⁴⁵ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 2.§ (3)-(5) bekezdés

⁴⁶ Segítő anyag im. 26. o.

Az eljáró hatóságoknak a különleges bánásmódra vonatkozó büntetőeljárás szabályokkal napra készén tisztában kell lenniük, hivatalból is kötelesek minden esetben vizsgálatot folytatni, hogy az illető különleges bánásmódot igénylő személynek minősülhet-e.

Sajnos az tapasztalható, hogy még előfordul, hogy ezen vizsgálati és értékelési kötelezettségnek nem teljes mértékben tesznek eleget.

Az ügyészség feladata, hogy a nyomozás során a különleges bánásmód alkalmazásának indokoltságát folyamatosan ellenőrizze, és ha mulasztást tár fel, haladéktalanul felhívja a nyomozó hatóságot a törvénysértés orvosolására.⁴⁷

Az értékelés elvégzése nem szükséges, ha a különleges bánásmód alkalmazása kötelező. A különleges bánásmód kötelező esetei, ha az érintett:

-a 18. életévet be nem töltött személy (A Be. az életkoron alapuló vélelmet az érintett aktuális életkorára szűkítette, amely a büntetőeljárás megindításakor, illetve az eljárási cselekmény időpontjára irányadó),

-fogyatékos személy vagy az, aki annak minősülhet,

-a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje⁴⁸,

-a 2020. évi LVIII. törvény alapján a 65. életévet betöltött sértett és tanú.

Fontos feladat annak meghatározása, hogy a különleges bánásmódot igénylő személy kímélete és védelme érdekében milyen intézkedést alkalmazzanak a hatóságok, melyre csak a különleges bánásmód megállapítása esetén kerülhet sor. E körben meg kell ismerni a különleges bánásmódot igénylő személy álláspontját, indokolt esetben egyeztetésre is sor kerülhet vele.⁴⁹

Az egész intézményrendszer az érintett és az eljáró hatóság közötti együttműködésre, egyeztetésre épül. Az előzetes kommunikáció keretében az érintett tudomást szerezhet a tervezett intézkedésekről, kifejezheti esetleges igényeit is.

9. A Győri Törvényszék előtt emberkereskedelem büntette miatt folyamatban volt bűnügyek tapasztalatai

A Győri Törvényszékre 2020. július 1. napja és 2023. december 31. napja között emberkereskedelem tárgyban 7 db büntetőügy érkezett, melyből 2 db került jogerősen befejezésre, 2 ügyben kizárás miatt a Győri Törvényszék nem járhatott el.

⁴⁷ Dénesné Csernák Erzsébet: A büntetőeljárás törvény új jogintézményének, a különleges bánásmód elméleti és gyakorlati kérdései az ügyészség szemszögéből, Előadás-kézirat. Az előadás elhangzott „Az Egyesület és Szervezett Gazdasági Bűnözés Elleni Hatékonyabb Fellépés” éves közgyűlésén, 2021. szeptember 17-én, Balassagyarmaton.

⁴⁸ Be. 82.§

⁴⁹ 12/2018 (VI.12.) IM rendelet 10.§ (1) bekezdés

Megállapítható volt, hogy a különleges bánásmódban részesített sértettek adatait a bíróság hivatalból zártan kezelte. Az ügyben szereplő sértett tanúk kihallgatása mindig külső helyszínen, távmeghallgatás keretében történt. A bíróság a Be. 86. § (2) bekezdés c.) pontja alapján, valamint az 526. § (3) bekezdése alapján a sértettek kihallgatásának idejére a vádlottakat a tárgyalóteremből eltávolította. A bíróság az ügyésznek, a védőknek és a vádlottaknak csupán a kérdés feltevésének indítványozását engedélyezte. Megállapítható volt az is, hogy a különleges bánásmódot igénylő tanúk szembesítését a bíróság mellőzte a kíméletük érdekében. A külső helyszínen kihallgatott különleges bánásmódot igénylő tanúnak bemutatásra került, hogy a tárgyalóterembe a bíró, a jegyzőkönyvvezető, az ügyész és a védők vannak jelen. A bíróság a tanú kihallgatását követően a vallomásának a lényegét ismertette a vádlottal. A sértetteket egyszer hallgatták ki.

A bizonyítási eljárásban az egyik fő nehézséget az okozta, hogy a bírósági szakra a sértettek jelentős része már nem volt fellelhető. A sértett eltűnt, rejtőzködött, elérhetetlenné vált a nyomozás során megadott elérhetőségeken (címeiken és telefonszámokon), így a leginkább közvetlen bizonyíték az ügyben nem mindig állt rendelkezésre. A sértettek felkutatása igen nehézkes és hosszú ideig tartó folyamat volt.

Kétségtelen az, hogyha a sértett a „képből” kikerül, annak gyakori következménye a büntetőeljárás elhúzódása. Szükség lenne arra álláspontom szerint, hogy a nyomozás során a sértetteket az emberkereskedelem minden vonatkozásának megértésére, felismerésére és kezelésére szakszerűen felkészített és kiképzett nyomozók hallgassák ki.

A bíróság a sértettek feltalálása érdekében a lakcímnnyilvántartó és bv online adatait figyeli, a rendőrségtől tartózkodási hely megállapítását kéri, bízva abban, hogy a lakókörnyezetben élő rokonok, ismerősök és szomszédok értékes információkat tudnak szolgáltatni a sértett hollétét illetően, további lehetséges eszköz a sértett körözésének elrendelése.

Előfordult, hogy a sértettet azért sikerült megtalálni, mert éppen kórházba került vetélés miatt, vagy más egészségügyi panaszokkal, vagy éppen pszichiátriai gondozottá vált kábítószeres problémái miatt.

Ha a sértett előkerül, további nehézség, hogy bizonytalan tartalmú vallomást tesz, de sok esetben nem akar vallomást tenni a terhelttől való félelem miatt, vagy mert nincs bizalma a hatóságokban. A bíróság megkereséseire jellemzően nem válaszolnak, nem tudnak, vagy nem akarnak együttműködni a helyzetüknél, vagy az elkövetővel fennálló kapcsolatuknál fogva. Számos esetben a kitűzött tárgyaláson nem jelennek meg, vagy az utolsó pillanatban kimentik magukat betegsége, vagy munkára való hivatkozással. Az emberkereskedelem sértettjei általában nagyon alacsony intelligenciával rendelkeznek, és sok fizikális és mentális

sérüléseken mentek keresztül, sőt a sértettek jelentős része szégyelli azt, ami vele történt, és emiatt nem akar róla beszélni. Csekély a bizalmuk a hatóságok irányába is, mert többségük volt már korábban büntetve, vagy állt szabálysértési eljárás alatt, és nincsenek jó tapasztalataik a hatóságokról. Azt gondolják, hogy nem érdemes a hatósághoz fordulni ügyükkel, mert úgysem hisznek majd nekik. Gyakori a prostitúciós tevékenység illegálisának téves értelmezése is. A sértett attól tart, hogy tevékenysége miatt őt is felelősségre vonják, illetve sokakban még mindig él az a tévhit, hogy a bíróságtól „félni” kell. Ezen téveszmék eloszlatása érdekében a Győri Törvényszék gyakorlata, hogy a tárgyalási határnap kitűzése előtt a bíró a különleges bánásmódban részesített sértettekkel telefonon egyeztet a tárgyalás időpontjáról, és rövid felvilágosítást ad arról, hogy a tárgyaláson kik lesznek jelen, a tárgyalás menetéről, arról, hogy segítőt vehetnek igénybe. Szükség esetén a sértettet a Jogi Segítségnyújtó Szolgálathoz, illetve a bíróság tanúgondozójához irányítja. Az egyeztetésről hivatalos feljegyzések készülnek a büntető ügyiratban. Az egyeztetés során azt is tisztázza a bíróság, hogy a sértettet próbálták-e befolyásolni, illetve inzultus érte-e őt a vallomástétele miatt. A különleges bánásmódot igénylő tanúk idézése mellé a bíróság mellékeli a Be. különleges bánásmódra vonatkozó rendelkezéseit tartalmazó formanyomtatványt, amely kivonat alapján a tanúk teljes körű tájékoztatást kapnak a jogaikról és a kötelezettségeikről. Amennyiben a különleges bánásmódot igénylő tanú az idézésre nem jelent meg, a bíróság ezen esetben is kímélettel járt el, méltányosan kezelte a távollét okát, az okozott költségek megfizetésére nem kötelezte a tanút, elővezetés elrendelését mellőzte.

Az tapasztalható, hogy a sértettek zömének sok esetben a bántalmazóktól való megszabadulást követően sem sikerül az életüket rendezni, talpra állni, az állami segítséget pedig a tájékoztatás ellenére nem veszik igénybe.

Gyakori, hogy a sértett a bírósági szakban a korábbi vallomását visszavonva, egy betanított, betanult és az elkövetők sértetti bejegyzésre alapított védekezését alátámasztó nyilatkozatot tesz félelem és szégyenérzet miatt.

10. Összegzés

Az áldozatok alapvető jogait sárba tipró emberkereskedelem bűncselekménye napjainkban is egy aktuális probléma, álláspontom szerint a legsúlyosabb bűncselekmények egyik típusa. A nyilvántartásba vett áldozatok száma évről évre nő. Magyarországon 2018. évben 30, 2019. évben 81, 2020 évben 188 áldozatot azonosítottak.⁵⁰ A Győri Törvényszék előtt folyamatban

⁵⁰ Nagycenki im.

volt ügyekben az elkövetők között voltak férfiak és nők is, akik sokszor házastársi, élettársi kapcsolatban éltek, jellemző rájuk a büntetett előélet. Az elkövetők jól kitapintották a sértett elesettségét és kiszolgáltatottságát hogyan lehet kihasználni.

Az emberkereskedelem ellen folytatott küzdelemben továbbra is a legfontosabb feladat álláspontom szerint a prevenció. Az áldozatok nem jellemezhetőek egyetlen profillal, mindenből áldozat lehet szociális háttérre, nemre, életkorra, etnikumra, nemi, illetve szexuális hovatartozásra tekintet nélkül. Az emberkereskedelemben történő áldozati bevonódás magyarázható a szülői és családi biztonságos érzelmi háttér hiányával, könnyen áldozattá válik a hiszékeny, naiv és önbizalom hiányos személy is. Vannak olyan kitüntetett embercsoportok (nők, gyermekek, menekültek, fogyatékossgal élő személyek, szenvedély betegek), melyekre még inkább kiemelten oda kell figyelni és megerősítésére szorulnak.⁵¹

Az emberkereskedők az áldozatok feletti teljes hatalmat megszerezve, visszaélve befolyásukkal, erejükkel, pozíciójukkal az áldozataikat teljes egészében kiszolgáltatottá, sebezhetővé teszik.⁵² Könnyű belátni, hogy ezen embert próbáló nehéz helyzetből rendkívül nehéz kilépni, megszabadulni. Jelen tanulmányban arra törekedtem, hogy bemutassam, hogy ilyenkor is van megoldás, van segítség. Az elemzés során külön figyelmet fordítottam az áldozatsegítő szervezetrendszer rétegzettségére, sokirányú tevékenységére, a tanúgondozói hálózat kiépítésére, valamint a különleges bánásmód jogintézmény jelentőségére.

A tanulmányomat a következő találó idézettel zárom:

„Az ember véges számú esélyt kap arra, hogy újrakezdhessen valamit ebben az életben, véges számú esélyt, hogy ha a múltján nem is, de a jövőjén változtasson.”

(Sarah Dessen)

⁵¹ De Coll im. 19-22. o.

⁵²De Coll im. 18. o.

Felhasznált irodalom

Dénesné dr. Csernák Erzsébet: A büntetőeljárás törvény új jogintézményének, a különleges bánásmód elméleti és gyakorlati kérdései az ügyészség szemszögéből, Előadás-kézirat. Az előadás elhangzott „Az Egyesület és Szervezett Gazdasági Bűnözés Elleni Hatékonyabb Fellépés” éves közgyűlésén, 2021. szeptember 17-én, Balassagyarmaton

Frücht Pál: Tanúvédelem, Az előadás elhangzott a Nemzeti Közszerződési Egyetemen a „Szervezett bűnözés elleni küzdelem szakirányú továbbképzési szakon” 2022. április 29. napján tartott előadáson, Budapesten

Gnájné dr. Porkoláb Erika: Tanúgondozók koordinátorainak értekezlete, Az előadás elhangzott a Magyar Igazságügyi Akadémián 2019. december 3. napján tartott előadáson, Budapesten

Kopf Katalin: Az emberkereskedelmi védett ház bemutatása. Az előadás elhangzott a Győri Törvényszéken, 2023. szeptember 21. napján tartott előadáson, Győrben

Nagycenki Tamás: A határon átnyúló szervezett bűnözés. Az előadás elhangzott a Nemzeti Közszerződési Egyetemen a „Szervezett bűnözés elleni küzdelem szakirányú továbbképzési szakon” 2022. február 8. napján tartott előadáson, Budapesten

Windt Szandra: Az emberkereskedelem kriminológiai jellemzői. Az online rögzített előadás elhangzott a Magyar Igazságügyi Akadémián, 2021. október 13. napján, Budapesten

Internetes oldalak

De Coll Ágnes Ráhel – Tatár Erika: Az emberkereskedelem jelenlegi helyzete Magyarországon. Magyar Közlöny Kvk. Budapest, 2021.

https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/admin/download/4/e2/d2000/_Az_emberkereskedelem%20jelenlegihelyzete_Magyarorsz%C3%A1gon_.pdf

Vojnovics Ilona (szerk.): Bűnmegelőzés és áldozatsegítés Budapesten- Józsefvárosi modellprogramja. Budapest, 201?

https://jozsefvaros.hu/dokumentumok/132_modellprogram_jozsefvarosban_bunmegelozes_es.pdf

Segítő Anyag Szakembereknek (SANSZ) az emberkereskedelem áldozatainak azonosítása céljából. Belügyminisztérium, Budapest, 2019.

<https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/b/41/b2000/BM%20SANSZ%20kiadv%C3%A1ny.pdf>

Schweighardt Zsanett: Áldozatvédelem, áldozatsegítés és a büntetőjogi felelősségre vonás. De iuris prudentia et iure publico, 3. évf. (2009) 2. szám

<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2009-2-03.pdf>, (2024. 01. 08)

Emberkereskedelem Elleni Küzdelem, Általános jelek

https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=73fc8dc4-e853-a849-4ad6-00004b39cf33

<https://vansegitseg.im.gov.hu/aldozatsegito-kozpontok>

Jogszabályok és irányadó egyéb dokumentumok jegyzéke

A bűncselekmények és a hatalommal visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló 1985. november 29-én kelt ENSZ nyilatkozat

Az Európai Parlament és a Tanács irányelve (2012/29EU,2001/220IB.)

Magyarország Alaptörvénye

Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény

Az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról szóló 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosításának rendjéről 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendelet

1. számú melléklet

Az áldozat részére a segítségnyújtás formáit az alábbi ábra szemlélteti⁵³:

⁵³ Bűnmegelőzés im.

https://jozsefvaros.hu/dokumentumok/132_modellprogram_jozsefvarosban_bunmegelozes_es.pdf, 2024. 01.08.

2. számú melléklet

Az emberkereskedelem áldozatainak valószínűsége utaló jelek az egyes kategóriákban⁵⁴

	Megjelenés	Személyes körülmények	Munkakörülmények/tevékenység végzésének körülményei
Nagy	<p>1. Látható sérülések (zúzódások, égetésnyom, vágás...)</p> <p>2. Kezeletlen fertőzés jelei</p> <p>3. Testi fogyatékoság</p> <p>4. Úgy tűnik, hogy utasításokat kapott arra vonatkozóan, hogy mit kell mondania</p>	<p>1. Nem rendelkezik személyazonosító okmányokkal</p> <p>2. Annak jelei, hogy a személy szabad mozgását korlátozzák, ellenőrzik</p> <p>3. Mindig van valaki, aki beszél helyette, idegenek előtt csak engedéllyel szólalhat meg</p> <p>4. Családban él, de a család többi tagjától külön étkezik</p> <p>5. Alkohol vagy kábítószer fogyasztására kényszerítették</p> <p>6. Bűncselekmény elkövetésére kényszerítették</p> <p>7. Szociális juttatásokban részesül, de más veszi fel helyette vagy egyből át</p>	<p>1. Munkaideje (tevékenység végzésének időtartama) kirívóan hosszú</p> <p>2. Nem biztosított számára a munkaközi szünet vagy szabadnap</p> <p>3. Fizetés egy részének, vagy egészének elvonása</p> <p>4. Kiugróan magas(nak állított) közlekedési, lakhatási, étkezési költségek</p>

⁵⁴ 354/2012. (XII. 13.) Korm. rend. 1. számú melléklet

		<p>kell adnia egy másik személy részére</p> <p>8. Nők esetében, külföldi azonosításnál: otthon hagyott, 3 évesnél fiatalabb gyermek(ek)</p>	
Közepes	<p>1. Kimerültség jelei</p> <p>2. Elhanyagolt, szegényes ruházat</p> <p>3. A végzett munka jellegének nem megfelelő ruházat</p> <p>4. Tipikusan szexuális tevékenység végzéséhez viselt ruházat</p>	<p>1. Nem tudja a szállása címét</p> <p>2. Folyamatosan változó szálláshely</p> <p>3. Szegényes, nem lakás céljára szolgáló, alkalmatlan szálláshely</p> <p>4. Életvitelszerűen panzióban vagy hasonló szálláshelyen lakik</p>	<p>1. Munkaszerződés nincs, vagy a tényleges munkakörülmények annak nem felelnek meg</p> <p>2. A munkavégzés valamennyi feltételét egyoldalúan a munkaadó állapítja meg</p> <p>3. Az azonosításba bevont személy abban a hiszemben van, hogy tartozik a munkaadónak</p> <p>4. A munkavégzés helye nem rendelkezik a megfelelő munkavédelmi felszerelésekkel</p> <p>5. Nem tudja megmondani a munkahelye címét</p> <p>6. Nem tudja megmondani mi a végzettsége, mit dolgozik</p> <p>7. A munkavégzés (feladatvégzés) helye folyamatosan változik</p>

Kis	<p>1. Túlzott, indokolatlan idegesség, zavartság, szégyenérzet</p> <p>2. Nehezen áll szóba a hivatalos szervek képviselőivel, kerüli a szemkontaktust</p> <p>3. Terhesség</p>	<p>1. A munkahely azonos a szálláshellyel</p> <p>2. Olyan családdal él együtt, melynek tagjai nem rokonai, illetve nevelőszülei</p>	-----

3. számú melléklet

A 354/2012. (XII.13.) Kormányrendelet szerinti azonosításra irányuló eljárást az alábbi ábra szemlélteti

